

№ 264 P. D. 2

1910.

Fredagen den 29 april

1910.

Ang.

Bergegren, Hinke.

Härjämte bifogas bestyrkt afskrift af ett anskaffadt stenografiskt referat af ett af redaktören Hinke Berggren hållet föredrag i Folkets Hus A-sal torsdagen den 21 innevarande april, hvilket föredrag hölls endast för kvinnor

Rapport angående detta möte jämte en del andra möten, som ingifvits till Kungl. Poliskammaren, remitterades den 27 dennes till Stockholms Rådstufvurätt för rannsaking med Berggren. Stockholm som ofvan.

Vi ha tydligt sett att det föds för mycket barn inom de fattigare klasserna. I de mörka, trånga gårdslägenheterna kräla massor af småttingar. I de glada ljusa våningarna åt gatan äro de mycket få. Ju mera luftiga bostäderna äro dess mindre barn födes. Till det bättre ha nu arbeterskorna börjat lagt märke därtill. De hafva insett följderna af att ha för många barn, när de själfva måste arbeta hela dagarna på fabrikerna. De hafva också märkt, att det oäkta barnet är som om hon skulle vara litet skänd.. Jag kan ej låta vara att ni dock ej kommit till det bättre nu. Det oäkta döljes ej nu så mycket som förr. Jag vet en gång när jag var i Dalarne och skulle hålla föredrag och gästade hos en vän. Hans gamla mora gjorde brasa, och under det vi sutto där, fingo vi höra höga röster och handklaver från vägen. Jag frågade hvad det var, och hon svarade, att det var ungdomen, som var ute och rasade. "Är det både flickor och gossar?" sade jag. "Ja", svarade hon. "Nå händer det ej något ibland"? "Jo då". "Nå, hvad säger ni om det?", "Jo, om det hade varit i min ungdom hade det varit något förskräckligt, men nu är det som det skulle så vara".

Bland arbeterskorna och deras vänner finnes, som bekant, och får man alltid höra talas om ogifta mödrar, och huru barnet sedan det vuxit upp och få veta att deras mor varit ogift ej vidare vilja veta af henne. Hon får således försörja dem, och så smita de sin väg. Men ännu värre är att sedan hon en gång födt barnet, så får hon ingen hjälp af dess far. Det är som mödrarna vore mor för barnet, men det finnes ingen far. Huru skulle man annars kunna förklara de massor af mål vid domstolarna, där mödrarna stämma barnets fader för att få hjälp. Där står fadern fräckt och nekar ända tills det inkallas så många vittnen, och bevisen blifva så många, att det ej tjänar längre att neka.

En fabriksarbetarska har på sin fabrik en kamrat, som fått ett litet barn, och har hon i förtviflan kväft det. Detta gjorde hon för att ej låta barnet blifva brännmärkt.

På sista dagarna har jag lagt märke till, att på tre dagar har tre flickor som haft barn, kväft sina barn. Dessa barnmörderskor tänk hvad de hafva lidit och tänk hvad de lida. I hvilken förtviflan skulle hon icke göra det att få barnet bort för att det skulle slippa blifva brännmärkt. Huru hade annars det lilla barnet fått lida, och är det då icke bättre att försöka hjälpa dem, så att de ej få några barn, som de behöfva sträfva för.

När mitt föredrag första gången annonserades blef det mottaget med stort intresse bland både män och kvinnor. Särskildt blef det kvinnorna. De hade insett huru viktig frågan var om barnalstringen. De käringar som äro häremot märopa polis hur mycket som helst. Det är svårt att tala om detta utan att det skall blifva brännmärkt såsom råhet, simpelhet och något uselt. Allt vi fått af naturen drages ned i smutsen och betraktas som råhet. Hvad är då råhet? Råhet är icke detsamma eller samma slag i arbetareklassen som i de fina och förnäma klasserna. Jag antar att jag besöker hästutställningen och tager med mig fyra unga arbeterskor. Där är kungen, konungahusets fina prinsessor och alla möjliga fina damer och herrar. De besöka stallet och jag med mina fyra arbeterskor går också dit. Där få vi höra en ung dam säga till en officer: "Hvilken häst har aflat Diana?" Sedan kommer en fin kvinna på gatan och får höra några slangord af en arbeterska, och då säger den fina damen: "O, hvad arbeterskorna äro råa". Hvilken har rätt?

Jag var en gång i Köpenhamn och hade tänkt att jag skulle gå på teatern, men jag fick inga biljetter, utan jag fick slå allt ur hågen. Men när jag kommit upp på hotellet, där jag bodde, lågo två biljetter, på bordet, de hade nämligen kommit för sent. Jag tog biljetterna och på vägen till teatern mötte jag en ungsocialist, som jag tog med mig. Vi sutto på parkett och där var mycket fint folk. Herrarna klädda i hvita halsdukar och damerna mycket fint klädda och mycket urringade, mycket urringade. Med detsamma vi kommo

in säger ungsocialisten: "Det är naturligtvis "sådana där", "Nej", sade jag, "det är ej alls sådana där, utan det är de finaste damerna i Köpenhamn." Jag talade om för honom att det var fint att vara mycket urringad, och jag påminde mig också att sådan var visst den svenska hofdräkten. Nej han kunde visst inte finna, ~~att det var fint~~ att det var fint att vara så djupt urringad och visa halfva sin nakna kropp. Detta ansåg han vara rätt, och han hade rätt när han ansåg detta vara rätt, att visa hela världen sina bröst.

Hvarför skulle vi ej kunna tala om det som är naturligt hur orätt än de fina sedlighetsdamerna finna det. Råhet är ett begrepp som skall kastas. Åtminstone skola vi väl kunna förena oss så långt att vi kunna tala klart och tydligt om naturliga saker. Det kan väl icke vara rätt. Vi känna väl skillnaden mellan man och kvinna både till kärlek och könsdrift. Männen ha varit så förståndiga, att de ordnat allt för sig själfva. På detta område hafva de hittat på moral som äro behjälpliga för dem. Deras moral är att kvinnan skall vara kysk och som gift vara trogen. Mannen skall också vara trogen men hur härresande är icke förhållandet att den ena skall kunna säga: "Jag har rätt till det ty hon är gift."

Nu är icke min mening att göra propaganda för den fria kärleken.

Männen ha starkare könsdrift än kvinnan. Är det sant?

Antagligen är det sant att om kvinnan tillfrågades, att hon skulle säga, att hon icke hade någon könsdrift alls. För en kvinna som icke förstår saken kan detta vara rätt. Men hur uppseendeväckande är icke det. Det är dumheten. På den dumma kvinnans dumhet bygga männen. Han är den som bestämmer. Hon är den döda apparaten.

Om könsdriften är starkare hos mannen eller kvinnan är svårt att afgöra. Jag för min del lutar åt det hållet, att jag tror, att kvinnan har starkare könsdrift än mannen. Hvad utsätter sig då mannen för? Jo för könssjukdomar. Hvad utsätter sig kvinnan för? Jo, också för könssjukdomar,

men hon blir brännmärkt.

Nu veta vi att utom äktenskapet födas ett stort antal barn. Följaktligen måste vi tala om det afskräckande i barnalstringen. Det gäller således icke blott de gifta utan också andra. Det är visserligen sant att oäkta barn icke nu dömas såsom förr. En storartad rörelse har uppstått att den ogifta modern och hennes barn skall skyddas. Vi hafva icke rätt att sätta varelser i världen. Det är därom vi skola tala.

Om vi slå upp i statistiken finna vi något som skrämmer och förskräcker, och ni skola rygga tillbaka. Där läses om barndödligheten, att af 1000 lefvande födda barn dö öfver etthundra i första lefnadsåret. Det dör större antal fattiga än rika, det dör flera i staden än på landet. I andra, tredje, fjärde och femte lefnadsåret intill det sjätte hafva en fjärdedel af alla barn dött. Tänk på huru många bekymmer och huru mycket lidande som i onödan kräfts och huru mycken nöd skapats af den lilla, och så tänk på far och mor som sörja för den stackaren, som varit dem så kär.

Att barnen dö är till stor del att tillskrifva föräldrarna. Jag har fått klart för mig, att det mycket beror på faderns och moderns ålder. Från statistiken i Buda-Pest visade det sig att när modern är under 25 år födas de svagaste barnen. Bäst är när modern är mellan 25 och 40 år. Efter 40 år är det sämst. Nu är svårt att tala om kvinnan som är under 20 år, ty då äro nästan alla barn som födas oäkta.

I barnens sjukdomar spelar ofta ärftligheten stor roll. Det var en man som var sinnessjuk. Han hade god plats och hade det bra, men så gifte han sig och fick barn. Alla deras barn fingo sinnessjukdomar. Det är ofta sinnessjukdomar gå i arf på barnen.

Det är nödvändigt att allmänheten får veta detta. Det finnes utmärkta utgifna volymer härom, men det är det bildade folket som får veta det, och därför är det hög tid att börja

tänka på det fattigare folket.

Att det blir så mycket barn är alltsammans det stora felet "okunnighet", och i många fall var det säkert icke meningen att det skulle blifva några barn, men de visste ingen medel. Men det finnes.

Ärftlighetens makt är naturligtvis större på det andliga än på det kroppsliga. Vår hjärna är en så fin apparat och därför så mottaglig.

Att ärftligheten spelar stor roll äfven i dryckenskapen veta de som studerat detta. Då vi icke kunna få männen att lägga bort rusdrycken, så skola vi väl få det så långt att folk som ha rusdrycksbegär icke sätta barn i världen. Om jag skulle fråga drinkaren om han skulle vilja att hans pojke också blefve drinkare skulle han säga nej. Det är ohyggligt att ha skall sätta barn i världen.

Men det kan icke vara nog med att han har dryckesbegär utan han kan äfven vara brottling. Äfven brottsligheten kan gå i arf.

I en amerikansk tidning stod för en tid sedan om ett mål, som drog allas intressen till sig. Hufvudpersonen var en ung Elias Phil ?, som tillhörde en brottslingsfamilj. Så hade hans farfader suttit i fängelse tillsammans med 7 af sina söner.. Jag tror icke att en brottsling uppfostrar sina söner till brottslingar.

En man i Frankrike (Rotschild) var gift men hade inga barn. En gång när han och hans fru voro på resa stod på järnvägsstationen en liten flicka ensam. Genom sötsaker lockade frun henne till sig, och hon vardt förtjust i flickan och sade till sin man, att en sådan skulle hon vilja hafva. Då gjorde mannen sig förvissad om barnet, och då han fick veta att det hade fosterföräldrar tog han det till sig. Flickan fick nu en fin uppfostran och vardt en fin dam. En gång var hon på en bal, och där var någon som lagt ifrån sig ett mycket dyrbart armband i fönstret. Flickans begär till armbandet vardt så stort, att hon tog det, och stoppade det

i sin ficka. Detta vardt emellertid upptäckt och hon åtalades för stöld. Då kom det i dagen att hennes far satt i fängelset som brottsling.

Äfven sådana saker som spelpassion kan gå i arf.

En kvinna, som dog i lungdot tillbringade hela nätterna med att spela. Äfven hennes son blef likadan och dottern likaså.

Jag tror det är nog med de fall jag visat.

Jag betonar ännu en gång att ogifta mödrar böra äga ett modernt skydd och att lagen mot fosterfördrifning, om den skall finnas, måste vara mild.

Jag betonar det är riktigt att ha användning af försiktigheter, hvori den kvinna som icke har bröd gör bättre att söka skydda sig än sätta sig i nöd. Den viktigaste af alla frågor är försiktighetsmått, försiktighetsmått, försiktighetsmått.

För öfrigt huru mycket väsen göres det icke för all omvårdnad om modern i det fina hemmet. Det fästas, glädjen står högt i tak och det jublas, men den minst sagt viktigaste afvelstunden är grisig. Att afla barn är omänskligt, när man tänker på hvart och ett hem, där hustrun och mannen ofta gräla med hvarandra, ja, ofta så att det till och med växer upp hat till hvarandra, och så en kväll samlas de en smula och göra omfamning. Tror icke någon att detta skall inverka? Jag är öfvertygad att detta inverkar oerhördt. För öfrigt har jag icke rätt att låta slumpen afgöra denna sak. Afvelstunden må vara yrselstund eller annat, men det skall vara en gemensam längtan och hopp på framtiden.

Nu kommer jag till dessa medel om hvilka vi skulle tala.

Emot dessa medel hafva emellertid gjorts en massa invändningar. Man säger först och främst att det strider emot Guds ord. Vidare säger man att det är osedligt, onaturligt och skamligt och skadligt. Beträffande skadan får man tillskrifva sig själf. Den enda som på föregående sammanträdet mot dessa medel yttrade sig framhöll, att det kunde vara orsaken till lifmoderkräfta. Häri tror jag inte alls behöfver

ligga någon oro.

De som säga att det strider mot Guds ord, bry vi oss inte om, vi äro ju förståndiga människor.

De som tala om att det strider mot naturens ordning de hafva glömt, att vi försökt göra oss till naturens herrar.

Så finnes sådana, som påstå, att det är mord att begå fosterfördrifning. Detta är ju det enfaldigaste som kan tänkas. Det är ju fråga om ingenting som finnes. På sin höjd är det ett ägg som icke blir befruktadt, men som vetenskapsmännen tala om millioner ägg som icke blifva befruktade, så behöfva vi ju icke tala därom.

Jag vet många personer som gräma sig öfver att de skola få ett barn. De hafva användt alla försiktighetsmått de kunnat, men dessa hafva icke kunnat hjälpa dem. De hafva talat vid sina goda vänner, men de hafva icke förstätt, att det är mycket mera inveckladt. Det gäller alltså att få tag i något medel som är säkert. En gammal borgarfru säger att det är bäst att passa tiderna, Men nu är det så med detta, att det är något obestämdt, och här är fråga om något bestämdt. Det är väl omänskligt att rätta sig efter almanackan. Ett gammalt känt medel är att ej stanna kvar i omfamningen utan slita sig lös.

Jag kan ej förstå alla invändningar, och jag säger att jag är öfvertygad om att bland öfverklassen användas medel.

Professor Forell? fasthåller vid och föreskrifver kondom. Men kondom gäller mannen som bestämmer. Men det är kvinnan som skall veta finna medel, ty genom att hon är den bestämmande blir hon mannen mera öfverlägsen, och det är väl det mera riktiga. Och det finnes medel.

Det finnes kulor, som föras in i slidan. Under tiden de smälta skall kvinnan vara sängliggande. De smälta ungefär på en timma.

Använda en fin mjuk i svagt antiseptiskt medel doppad svamp, som sättes fast framför lifmodersmunnen. Det är gräslig fara om den placeras oriktigt. Alltså är bäst kvinnan lär sig af någon kunnig att placera svampen. Att vända sig

till en läkare är nödvändigt och alldeles säkert af stor vikt.

Det finnes Mensigna (?) ringarna. Kvinnan skall äfven då vända sig till läkare för att få veta hvilken storlek. Vidare skall läkaren lära att placera dem. Jag säger man skall vända sig till läkare. Nu ha barnmorskorna protesterat mot att de icke tänka lära kvinnorna det där, men jag tänker kommer pängarna med, komma nog de också. Det finnes dock läkare ännu. Doktor Nyström gör det ännu, och det är alldeles nödvändigt vända sig till läkare.

Här invände en arbetare att han visste två fall då icke dessa Mensignaringar varit till nytta. När jag då frågade om han varit till läkare, sade han att det var 3 år sedan.

Tänk er mina damer om en hustru har en fyllbult till man. Tänk Er, denna fyllbult tvingar henne göra omfamning, och hon måste gå in på hans fordran. Kan man då icke hjälpa henne få bort fyllbulten. Kan man icke hjälpa henne så att det är hon som bestämmer om hon skall få barn eller inte.

Doktor Mensigna har haft glädjen mottaga många bref hvaraman tackar honom för denna hans uppfinning. Mängden af dessa bref är från hustrur som fått detta medel från honom själf. En hustru skrifver: "Då jag i min fjärde barnsäng trodde mig nära gå under och sålunda snart öfvergifva mina barn till främmande person, fattade jag det beslutet att aldrig mer närma mig min man eller låta honom komma mig nära. Jag skildrade för honom min tanke och försökte med hot få honom till samma mening. Men glädjen var slut. Vår sängkammare jag förut beträddt gladt och lätt förekom mig som något svårt och mina krafter voro förlorade. Till sist förlorade jag all besinning. Jag beslutade gifva mig helt till min man. Blott Ert varma deltagande håller mig uppe. Då ni lämnade mig hjälpen var före påsk. Jag har nu upplefvat andra påskfästen sedan dess, och jag tycker jag är den lyckligaste människa under solen. Jag söker glömma den tunga tiden jag genomgått. Med mig är nu ingen fruktan för att se in i de små barnaögonen, hvilka ej kunnat undgått att sett det förflutna, eller i min kära, kära mans ögon. Aldrig trodde

jag förut det skulle skänkas mig en enda sådan lycklig timme".

Om denna metod blir populär, och den har kommit rätt mycket in bland öfverklassen, och blir känd bland alla, skulle vi hunnit och vunnit mycket. Det måste blifva bekant. Jag tror och är viss om, att det är nödvändigt, att försiktighetsmått användas.

Hvad har så de heliga att komma med. När dessa medel talas till öfverklassen höjas det icke några skri, men när det talas till arbetaren så skria de.

Om så det är för fosterlandets skull, kan jag icke förstå hvarför icke käringarna och nuckorna i byx och stubb föda barn jämt, och sedan kunna de ju skicka ut dem och kriga mot Ryssland, men de törs nog inte skicka dit dem. Åtminstone törs inte kung Gustaf, ty han vet nog han skulle få smörj. Är det inte oförskämdt att de fattiga skola föda barn, som skola skjutas ihjäl. Jag skulle inte tala så illa om dessa sedlighetsnuckor om de inte ropade på polis. Att de skrifva en massa bref och förmaningar till mig, som för det första äro så fulla med bibelspråk, att jag kan inte förstå att det finns så många bibelspråk, och hur de gifva mig lagar för Er och huru de redan se mig ligga därnere och törsta i evighet, det bryr jag mig inte om. Jag bryr mig inte om allt detta. Men att de ropa på polis, det är det som är så djäfvulskt. De skola vara fina och kunniga, men arbetarklassen skall ingenting veta. - Nu är det för sent. Ropa Ni, ropa. Kvinnan har vaknat! Vi bry oss inte om deras att allt är så dåligt och finns icke bland någon af dem.

Professor Santesson visar sig vara ett nöt, så jag har inte sett maken. Hvarenda bit visar att det inte är någon karl, utan alltsammans är kärringprat.

Han säger att det är skillnad på förhållanden som äro långvariga eller inte. Liksom det vore någon skillnad. Hvilken är då skillnaden? När det är fråga om barn är det väl ingen skillnad. Inte kan väl barnet hjälpa om deras pappa och mamma lefvat tillsammans i 10 år eller inte. Hur kan

en människa vara så dum?

Fru Billström kom upp och talade om hvita slafhandeln och undrade hvad den skulle vara för, och likaså är det med oäkta barn. Hvarför skola de finnas till?

Så säger han att om det bara kommer två barn, så bli de bortskända. Det kan ingen pappa och mamma vara lyckligare, än att få ägna sig åt två barn, än om det är 10 eller 11 där modern är uteslutande upptagen med arbete.

Alla hans invändningar äro det största kärringprat jag hört.

Jag fick höra talas om att i Tyskland ? (Ryssland) där man icke känner till sådana här medel folkmängden stiger. Däremot är raka motsatsen i Frankrike, och där talas om att folkmängden minskas. Då ta vi och vända oss till Frankrike och se hur det ser ut där. I Frankrike har arbetaren väl icke så bra som vore att hoppas, men han har jämförelsevis bra och t.o.m. efterlämna ofta en liten sparad slant. När det nu i Frankrike är på det viset skola vi se efter huru det är i Ryssland. Där vet vi huru stort eländet är och huru massor få dö af hunger. Där står nu professorn och säger, att vi skola föda barn och låta dem dö af hunger. I Ryssland födas mycket barn, och ryska regeringen vill att vi skola föda barn, som skola slås ihjäl af ryssarna. Jag tror icke någon officer, om icke möjligt en läsarofficer vill tillstyrka ryska regeringen. Således göra vi ryska regeringen en tjänst ifall vi föda barn och det är väl icke vår regerings mening, om det är något bevändt med regeringen. Huru nedrigt är det inte att komma till arbetareklassen och säga ni skola föda barn för krigets skull. Och det är en läkare. Jag trodde, när han sade att det skadade, att det var en sjukdom på kvinnans kropp, men det var för kriget. Nu komma vi aldrig att hålla på kriget, och om professor Santesson sätter sig och ropar aldrig så mycket: "Ni skola föda barn för fosterlandet", så gå vi inte med ändå. Så säger han till sist en invändning om att om folk får veta preventi-

va åtgärder komma de att öfverdrifvas. Att det kan öfverdrifvas är sant, men vi skola väl försöka uppfostra alla så, att hvar och en förstår att öfverdriften skadar min kropp, och inte går väl någon sund människa och förstör sin kropp medvetet.

Nej, professor Santesson är den mäst opraktiska människa i dagliga lifvet. Där sitter han på sin kammare och förstår inte ett enda dugg.

Jag tror inte vi behöfva vara rädda för öfverdriften, som professor Santesson säger, utan det är okunnigheten och tystlåtenheten som drager till öfverdrift.

Om ni nu icke vill gifva mig rätt i att det finnes kärlek utan barn så måste ni väl ovillkorligen medgifva att det är bättre än barn utan kärlek.

Det är väl icke meningen att vi skola föda barn till världen för att fosterlandet skall få krig och nöd, utan föda det lilla antal vi kunna för att få ett människosläkte och försöka få rättare och bättre lagar för alla människor.

Jag säger: Vi äro för goda att sättas som drifhjul i världen.

Vid diskussionen utsågs fröken Johansson till ordförande.

Fröken Welin: Befolkningen på Öland hade ett uttryck, som jag med undran hörde som barn. Det lyder så: "det finnes människor som förvänder synen på folket". Det ligger något mystiskt i detta uttrycket. Något som skrämmer och lockar. Vi barn, som hörde det, förstodo icke meningen därmed, men vi uppfattade det som något hemskt. Jag vill tillämpa detta folkets uttryck på herr Bergegren. Han förvänder synen på folk. Det är med honom som med uttrycket, något som är hemskt, något som ej är riktigt. Han förvänder synen på folket, så tillvida, att de icke kunna skilja på hvad som är doldt bakom personliga lasten, men försöker rycka synen till för att ni skola tro att han vill hålla på kvinnan. Är icke detta hemskt och orätt? Detta är något ni ej förstätt

Jag tycker han själf klart och redigt dragit fram i sin reservation att ni skola säljas, men icke en eller annan bland Eder, de som själfva varit benägna därtill, utan ni skola säljas i klump. Männen skola icke behöfva söka utan de skola taga i högen. Det har i alla tider varit synd om kvinnan. Men herr Bergegren förvänder synen på folket, därför säger jag: "var på er vakt medan ännu är tid". Försök att sätta Er in i frågan från Eder ståndpunkt. Få se om Ni sedan kan komma att säga ja och amen till herr Bergegrens proposition. Jag nämnde nyss att det låg i uttrycket att förvända synen på folk något som lockar och skrämmer. Tyvärr synes det som herr Bergegren förvände de unga kvinnornas syn genom hans enfaldiga lockande. Ej så underligt då att han, för att vinna sin afsikt, ställer till dessa möten.

Jag kan visst icke tydligt framhålla allt hvad de veneriska sjukdomarna kunna föra med sig, men som sjuksköterska har jag lyckats samla ett stort förråd af exempel.

Det finnas sådana som kunna ligga dolda i öfver 10 år och plötsligt spridas ut.

En femtioårs gammal man vårdades på sjukhuset för sitt ena ben. Vi upptäckte, att hans ena lårben var afbrutet. Intet våld hade träffat benet på något sätt. Benpipan var murken. För 30 år sedan hade han varit smittad af syfilis. (Fröken Welin anförde flere exempel, men på grund af att hon vardt afbruten den ena gången efter den andra var det omöjligt att höra hvad hon sade.)

På våra sjukhus vårdas otaliga massor med venerisk smitta. Sådana sjukdomar uppträda i alla organ.

Jag upprepar för andra gången: "var på Eder vakt mot den som vill förvända Eder syn."

Fru Ellen Jäderholm: Jag börjar tro att vi äro automater. Vi skola föda barn åt fosterlandet! Själf uppvuxen i ett fattigt hem har jag aldrig hört annat än bekymmer. Det finnes nog arbete och släp hela dagen utan att föda dussintals med barn till världen. Ju mera barn det är dess mera arbete och

bekymmer. Herr Bergegren skall ha ärligt tack för att han dragit fram denna fråga. Jag med många andra har aldrig satt mig in i förhållandet förut. Det är visst och sant att det är orätt att föda barn till världen, när man ej kan försörja dem. Lidandet blir tillräckligt stort ändå. Vi hafva hela lifvet fullt af lidande, släp och slit och sedan hvad är som väntar oss? Jo, Grubbens och fattighuset, å förlåt ålderdomshemmet heter det ju. När så lifvet är slut och vi kastas ned i gropen därute blifva vi till ett underlag åt de rika, ty familjegravvarna grävas ofvanpå oss. Jag tackar herr Bergegren för hans utmärkta möten åt arbetarklassen. Det är inte för tidigt att vi få en upplysning också.

Fru Billström: Jag hade icke tänkt begära ordet så snart. Jag skulle velat höra mycket mera för att icke behöfva komma igen. Jag är för resten så ledsen, att det är svårt att samla sina tankar och veta att allt blir sagt som man vill hafva sagt, när man skulle vilja säga så mycket.

Att preventivmedel inte alltid är säkert ber jag få berättas om. Hemma på landsbygden var en kamrat till en jungfru på ett ställe som blef sjuk, och man måste skicka efter läkare. Då han nu frågade familjen huru det var och gjorde åtskilliga frågor, så sade han, att hon var i intressanta omständigheter. Nej, sade man det var alldeles omöjligt. Då gjorde läkaren en närmare undersökning, och han fann henne vara fullkomligt jungfru, men han sade ändå att så var fallet och för resten tillade han, det syns ju redan på kroppsställningen. Hennes fästman hade lofvat, att hon ej behöfde frukta det allra ringaste, och man förstod att han försökt så mycket som möjligt och hjälpa henne men det gick inte ändå. En annan fara för preventivmedlens begagnande i allmänhet äro de veneriska sjukdomar, som blifva så ofta följda och det finnes läkare, som säga, att samhället skulle ryckas bort af det. En annan sak som inte heller är bra, är, att det blir en leda för hvarandra om en sådan sak öfvas. En kvinmas förakt kan vara stort nog ändå och det skulle blifva ändå större. Det får herr Bergegren utsäkta mig, men så

bra jag tycker om honom som människa, så tror jag inte att en sådan sak är bra.

Att kvinnan ofta betraktas såsom njutningsmedel är jag fullt öfvertygad om.

I ett hus där jag bodde ropade jungfrun en gång: "frun måste komma upp för Johansson håller på att slå sin hustru, och jag tror han tänker slå ihjäl henne." Jag fick fatt i en polis och bad honom komma med, men polisen sade, att han hade ingen rättighet att gå in i huset. Jag gick då in och fick henne upp i vårt kök, och där fick hon bo tills det hade gått så långt, att det vardt skilsmässa. Då sade mannen till mig, att jag inte visste hvad jag hade gjort. "Hon sköter ju inte sina skyldigheter". Jag frågade då hvad det var hon icke hade skött. "Jo, han hade en lång tid fått borstat sina kläder och skor själf". Då sade jag: "Skulle det vara för mycket, när Johansson icke har något att göra". "Frun vet väl att jag dragit henne upp ur dyn". "Hvad menar Johansson med det?" "Jo, hon hade ju barnen imman vi gifte oss och det måtte väl ändå vara skillnad på man och kvinna."

Fröken Sandberg: Att sedan jag sist stod på denna plats jag mycket gått och tänkt på denna sak är helt naturligt. Då jag första gången hörde herr Bergegren tala var det något rysligt, och jag må säga att man blir upprörd i det innersta, när man får höra att något sådant icke alls är till folks fördärf. När jag tänker på det från den unga kvinnans och arbetaresynpunkt, så kan jag icke förstå, när herr Bergegren säger att det inga barn skall födas af en arbetarkvinna huru den socialistiska framtidsstaten skall blifva, när den inga medlemmar har. Det förstår jag verkligen inte.

Men om nu dessa medel, som herr Bergegren så varmt förordar komma till användning, så måtte det väl skall synas hvad frukten skall blifva af en sådan lära. Ty af sådd blir alltid frukt. För det första blir det ^{ovillkorligen} alltid kvinnan som blir den lidande parten. Hon skall använda preventivmedel,

och som herr Bergegren sade förra gången kan hon ha det i månadstal. Jag tänker mig huru hemskt det skall vara att ha något sådant i sin kropp.

Sedan talar herr Bergegren om njutning och vill inte undandraga kvinnan den njutning, som han kallar lifvets högsta lycka. Skall detta vara lifvets högsta lycka att draga ned kvinnan.

Jag tror det blir lifsleda. Och huru många finnes ej redan nu som kasta sig ut i sjön för att fördärfva det lif de fått att ansvara för. Huru många är det icke som ha denna lifsleda.

Fröken Mary Torsfeldt: Här diskuteras och diskuteras och talas och talas och man skrifer i tidningarna om huru de unga kvinnorna gå till Folkets Hus och blifva fördärfvade af herr Bergegren. Jag får verkligen upplysa om att jag hvarken har blifvit förhäxad eller förbländad af herr Bergegrens läror. Lifvet har lärt mig att arbetareklassens kvinnor måste omfatta dessa nya ideer just därför att vi genom dem skola blifva människor. Jag tänkte i Viktoriasalen, när man talade om kvinnan huru hon genom preventivmedlen skulle blifva apparat åt männen, "är man inte det ändå då", Och så talar man om mord, att vi unga kvinnor äro nationens mördare. Man talar om mord, jag tänker på arbetsklassen, vi kanske stå 12 timmar på fabriken om dagen, och bland oss kanske finnes både konstnärer och begåfningar, men det tjänar ingenting till, vi måste stå där ändå, och är inte detta mord. Kom ihåg att när man talar om mord, så är också detta ett slags mord.

Vi arbetarekvinnor skola komma ihåg att de öfverklassens kvinnor, som rest sig mot oss, göra det för att skapa egna intressen i fosterlandets namn, men om vi få veta något då är det råhet.

Och så talas det om osedlighet. Se på samhället. Är det icke osedligt, så det stinker om det.

Ja, tala om själfmord. Det är väl inte underligt om man

drifves af ledsnad att begå själfmord. Tänk bara på stackars familjen Hammarberg, och det finnes många andra med dem, som drifvits till själfmord, därför att nöden drifvit dem dit, och ni må komma ihåg att öfverklassen också drifves dit.

Förresten vill jag säga: "det är väl inte meningen att inga barn skola födas, utan det är väl meningen att barnantalet skall minskas.

Herr Bergegren: Mina damer! Det är tråkigt för dem som äro af motsatt mening, att de ej hafva några skäl om själfva saken.

Den första talarinnan talade om personer, som förvänder synen på folket. Det bryr vi oss inte om. Det behöfva vi ingen upplysning om, för vi veta ju att det finnes präster. Nej, min dam, ni är fullständigt okunnig, trots ni är sjuksköterska. Jag säger ni har inte ett hum om det.

Fröken Sandberg var ängslig för den socialistiska staten, och undrade om inga barn skulle födas i arbetareklassen huru det skulle gå med socialisterna, och huru de skulle komma till. Jag har inte sagt att arbetareklassens kvinnor ej skulle sätta något barn i världen. Jag bara ber att få bevisa att det största antalet barn just är i gränderna. Vill fosterlandet ha barn så låt det föda så många de vilja ha. Hvarför skall arbetareklassen göra det?

Så sades det att jag sagt att lifvets högsta lycka var att draga ned kvinnan. Jag har icke talat alls om lifvets högsta lycka. Jag har sagt lifvets högsta glädje, och det är stor skillnad.

Så talas om olyckan att komma i grossess. Det må nu vara en kvinna, som arbetar eller inte, så känner hon väl en glädje och längtan. Nu är olyckan den att bland öfverklassens kvinnor, där det är gräsligt vanligt, skulle det vara lika förfärligt, om de icke hade bundtar af tanter, som skyddade dem, och som när de komma ut endast tala om ett eller annat litet missöde.

Nu säger jag om vi skola tala om saken är bäst hålla mö-

ten och förening, som skall få bort mördaremodern, och denna förening kommer att samlas här i morgon åtta dagar, och då skall hållas föredrag om ämnet och diskussion.

Fröken Sandberg: Jag blef afbruten just när jag talade om liffsleda, och jag skall försöka börja där jag slutade. Vi tänka oss en ny kvinna. Denna unga kvinna har väl ett mål och det målet är väl ett hem. Men skulle någon af Eder tro att den man som vet att ni behandlar Eder på det sättet, tror ni han skulle vilja bjuda Eder på ett hem. Jag tror det skulle blifva ett löst äktenskap. Jag vill ärligt säga Eder att dessa möten äro för att draga ned kvinnan och inte för att tänka på kvinnans förbättring. Herr Bergsegren må nu säga motsatsen huru mycket han vill. Jag har också en öfvertygelse, och den öfvertygelsen är för mig, och jag kan icke frångå den. Den öfvertygelsen är, att våra kvinnor komma att dragas ned. Det ädla, det goda och sköna hos kvinnan kommer att dragas ned till råhet. Det var en som sade att det finnes två vägar att gå. Den ena går nedåt smutsen, den andra upp till renhet, och jag skulle önska att hvar kvinna, som är här i dag, sökte komma på den vägen, som går till renheten, och det är också något, som jag tänker att vi litet hvar vill arbeta på.

Det talas så mycket om ärftliga sjukdomar, men jag önskar att vi kunde arbeta på, att vårt blifvande släkte blefve ett friskt, ett starkt, ett präktigt folk, men detta blifva de sannerligen icke genom de medel, som här så skarpt förordas, nämligen att draga ned kvinnan, hvilket är min fasta öfvertygelse om de medel, som här af herr Bergegren så varmt rekommenderas. Skola dessa medel användas af våra unga kvinnor, så är jag öfvertygad om, att både samhället och kvinnan kommer att dragas ned åt smutsen och eländet.

Fru Hammarlund: Ja, hvad jag skulle säga har jag upprepat två gånger förut, och jag ämnar upprepa det för tredje gången. Jag vill säga att jag skall försöka upprepa det så godt jag kan från första mötet, att så väl jag som herr Bergegren inte missförstås och komma i tvetydig dager.

Jag sade att man skall upplysa hvarandra, så att frågan får någon framfart, som ju är nödvändigt. Alla dessa möten hafva väl inte kommit till för att det inte skall blifva ett enda barn. Vi skola väl som kvinnor förstå hvarandra och blifva till nytta för hvarandra, och herr Bergegren och de som uppträdt här tala väl icke för att blifva förlöjligade och jag tror att alla rättänkande människor har samma uppfattning som jag.

Jag sade att barnen skola upplysas. När lilla flickan eller gossen kommer och frågar huru den kom till världen, så skall man säga dem detta, och ej låta andra personer göra det, som vilja förlöjliga detsamma. Jag har icke något emot herr Bergegren, men jag kan icke heller hålla med om allt. För öfrigt vill jag säga att hvar och en skall bidra så att dessa upplysningar spridas ut i ordningsföljd, och så att de ej blifva förvrängda. Sådana möten som kommit till stånd, och som här tillställts i kväll, äro för att upplysa en större mängd och massorna, och icke för att förlöjliga talaren eller talarinnan, som yttrat sig och fått säga sin mening. Skall jag inte få säga en människa rätt ut hvad jag har på hjärtat, utan att man skall behöfva tissla om det. Det är väl inte något att tissla om.

Jag tror för resten att ni behöfva upplysning litet hvar och jag med.

Fru Wersén: Herr Bergegren säger att en af orsakerna hvarför vi böra använda oss af preventivmedlen är för att vi skola tänka på vår kommande generation, ty det skulle finnas så mycket som går i arf, och har därvid bland andra personligheter talat om verkliga förbrytaresläkter. Jag tror icke att preventiv kunna komma till användning bland dem. Till exempel Tohmå skrifver: "Tror ni verkligen att dessa personer bry sig om något preventiv. Därvidlag behöfves en lagstiftning. Jag kan inte hjälpa att man här i kväll kommit att tala om alkoholfrågan och att man kommit in på detta område. Ni vill ha lagstiftning mot alkoholmissbruket där-

för att ni säger att det fördärfvar kroppen och är fördärf för folket. Om det nu finnes personer, som tro att missbruk af dessa medel medföra svårigheter. Men här skall icke någon garanti finnas. Då säger jag hvarför skall man ha lagstiftning i ena fallet och inte det andra. Det är ingen, som säger åt en person, att han skall gå in och berusa sig, men det kan hända ändå. Det är precis som med preventiv, ty hvad den ena tål, tål inte den andra. Den ena kan tåla två eller tre glas, en annan en half liter.

Fru Rossander: Som arbeterska vill jag säga huru orätt det är tala om, att arbetarefamiljerna kunna föda huru många barn som helst, som då jag vet det är bekanta arbetarefamiljer som ha 10, 12, 15 ja ända till 20 barn, som de ingenting hafva att gifva att äta. De hafva fått gått gata ut och gata in och tigt sig bit för bit och då står somliga och säga att de skola föda för de ha så de kunna. Det finnes en del som begärt och gått till s.k. välgörenhet. Och tala om välgörenhet, Om det är så man har sju barn, ja då skall ett barn få komma ut på skollofskolonien. Om det är sju barn kan man lätt tänka, att de bara ha ett linne hvar. Men om nu barnet skall ut på kolonien, så skall det ha med sig ett halft dussin linnen, två par kängor och allt, som en fattig arbetarefamilj aldrig kan åstadkomma. En annan sak är, om det är en familj. som har 10 barn, kanske ett barn får komma till en familj som har det litet bättre, men af dessa 10 återstå ändå 9. Om modern går upp till kyrkoherden, och det gör detsamma hvilken kyrkoherde, och begär att få litet hjälp. Hon har intet till ved och ingen mat har hon att gifva barnen. Ja, då kanske fattigvårdsnämnden gifver henne, så att hon får gå och hämta en liten låda med mat och en säck ved. Och detta är allt hvad hon fick, och så säga de för resten: "mannen skall också göra något", fast han ligger sjuk och det heter icke att hon skall få göra något för att få mannen till sjukhuset.

Fru Viklund: Jag tycker det är så roligt att vi allesammans arbetarekvinnor förstå hvarandra så innerligt väl, och vi begripa inte alls hvad läsarna säga i kväll, och huru de vända bort föredraget, som herr Bergegren håller för oss, och säga honom att vi som höra honom skola blifva så dåliga. Jag tror icke att någon arbetarekvinna missuppfattar honom så grymt.

Så sade fröken Sandberg, alla flickor sträfva för att få ett hem, men blifva de ej så ofta bedragna på att mannen icke förtjänar så mycket att han kan försörja ens hustrun, utan hustrun måste sitta på fabriken till middagen. Han kan icke försörja henne utan hon måste alltid arbeta hela dagen igenom. Alltså är det natten och kvällen hon får ha ett hem. Den korta stunden hon får ha ett hem, blir att sofva för att hämta nya krafter till en ny dag. Därför säger jag, må vi kvinnor här inom arbetareklassen se till att det icke blir så många barn, som i närvarande stund, och därför känner vi oss verkligen tacksamma till dem som här velat uppträda och talat sådana ord som gå till hvar och en.

Och barnen - visst är det skönt att ha barn. Det är det visst det. Jag har två barn, och dem är jag så glad åt för att de kommit till världen och jag vill göra allt hvad jag kan för att försörja dem, och jag skulle visst inte vilja mista dem. Men jag tror att om jag icke hade haft dessa barn, hade jag nog varit lika lycklig ändå, för det är många gånger man måste gå ifrån dem och sätta sig på fabriken, och hafva andra personer som uppfostra dem mot höga betalningar.

Nu när samhället vill äta ut oss, hvarför icke förskansa sig själf, så att det ej blir så många munnar att skaffa bröd åt.

Låt oss icke tro att den förening, som vi bildat, och som försöker upplysa hvar och en, som vill förstå något icke är för oss. Den är icke för att läsarna skola få någon glädje. Nej, visst icke.

Fru Billström: jag gifver erkännande åt den fru, som sade att man själf skall lära barnen sedlighet. Bättre än att lära dem preventivmedel är att lära dem ansvars känsla. Här talas om så mycket fattigt folk bland arbetarna. Det tror jag inte heller är så farligt. När jag var och rösta till stadsfullmäktige, så var där flera arbetarkvinnor, som hade många flera röster än jag. Jag hade bara två, och då antog jag att det kunde väl inte behöfva vara så mycket bekymmer i staden. På landet hafva de inga röster alls, men där är mycket bättre. En landsortsbo kommer ofta upp till Stockholm för att få stora inkomster, men han har icke ett begrepp om alla frestelser, och kan icke stå emot alla frestelser, och på landet är man nog inte heller så rädd för att det skall blifva för många barn. Af en rättarefamilj, som inga barn hade fått, hörde jag just att ett äktenskap utan barn är en glädje utan sol.

Herr Bergegren: Det var någon som sade att förbrytare-släktet icke skulle komma att använda preventiv. Ja, att de icke göra det nu kan ju hända, men om det blir bekant.

Däremot säger talarinnan en massa saker om missbruket. Det är nästan allting som kan missbrukas, men inte säger väl den som säljer: "det får ni missbruka, eller det får ni inte köpa för det kan missbrukas."

Jag hoppas att denna kvinna kommer in i föreningen, för att vi skola få någon opposition, och för att hon skall komma till klarhet, och för att icke frågan skall komma bort utan komma till opposition och klarhet, och ni kvinnor skola komma bidra och sprida ut frågan mer och mer och till de allra fattigaste, och de allra fattigaste skola ropa vidare. Detta skall föreningen göra, icke jag.

Fru Jäderholm: Jag kan inte förstå att det är så olika på folk. Om preventiv står i en artikel och har stått i tidningen, så talas det mycket litet, men om det talas till oss diskuteras det värre. Nu när arbetarklassens kvinnor göra det är det ironi.

Här talas om torpare, som inga röster ha, och det är därför att deras herrar rösta för dem också. De hafva san- nerligen icke mycket att säga i samhället, men då de gjort i ordning ett hem, då hafva vi sett huru de kunna blifva ut- körda och kastas ut med hustrur och barn och stå på bar backe.

Nej bänderna skulle blifva glada, om de kunde upplysas på samma sätt som vi upplysas om.

Rätt afskrifvet betyga:

A. Halldén *Elsa Lindberg*